

STATENS
NATUR
OPPSYN

Oppsynsrapport

Til: Fylkesmannen i Buskerud.

Fra: SNO v Naturoppsyn Lars Inge Enerstvedt

Dato: 7. desember 2015

Antall sider (inkl. denne): 6

Utførte tiltak Fiskumvannet naturreservat 2015. Restaurering og vedlikehold av kulturlandskap på Hegstadmyra.

Prosjektorganisering:

Prosjektleder:	Statens Naturoppsyn v Lars Inge Enerstvedt.
Forvaltningsorgan:	Fylkesmannen i Buskerud v Rune Noreide og Eldfrid Engen.
Samarbeidende offentlige aktører:	Øvre Eiker Kommune, Statens Vegvesen, og Jernbaneverket
Grunneierne:	Andreas Tandberg, Jens Erik Hegstad og Sverre Dombu.
Frivillige organisasjoner:	Naturvernforbund i Buskerud ved fylkessekretær Per Øystein Klunderud.
Utførende entreprenører:	Selvstendig næringsdrivende Jan Helge Lunde, rydding av krattskog med mer. Selvstendig næringsdrivende Edvard Lundteigen, krattrydding, beitepussing, gjerding, oppsetting av informasjonstavle, logistikk med mer. Landbrukstenester Folgefonna. Arbeidsgiveransvar for innleide arbeidstakere.

Sammendrag om reservatet.

Fiskumvannet NR ble vernet ved kongelig resolusjon av 19. april 1974. Reservatet kom på Ramsar-kommisjonens liste over internasjonalt viktige våtmarker i 2013. Formålet med vernet er å bevare en spesiell naturtype med et rikt fugleliv som er av særlig vitenskapelig og pedagogisk interesse. Reservatet er på 1783 dekar, av dette er om lag 220 dekar landareal. Det er registeret 240 fuglearter i reservatet. Det ble bygd et fugletårn i reservatet i 1993 og Norsk Ornitologisk Forening avd. Øvre Eiker har samlet inn årlige rapporter av fuglearter ved Fiskumvannet. Det ble utarbeidet forvaltningsplan for reservatet i 1997 og 2009.

Bakgrunn for tiltakene.

Høyeste prioritet i forvaltningsplanen av 2009 er å gjenskape det gamle kulturlandskapet på Hegstadmyrene, som utgjør 175 dekar. På dette området er det et mål å stanse og reversere gjengroingen, dette skal gjøres ved krattrydding, permanent beiting og slått. I 2013 og 2014 var tiltakene preget av restaurering av kulturlandskapet, i 2015 er vi i ferd med å komme inne i en mer normal driftsfase, og for første gang siden 1955 har det i 2015 vært sluppet beitedyr på Hegstadmyra.

Figur 1. Viser parkeringsplassen, hovedgrind og ny tavle. Reservatet i bakgrunnen.

Beiting og beitetrykk 2015.

Det inngjerda beiteområdet på Hegstadmyra er 175 dekar totalt. De første beitedyra ble sluppet 13 juni og alle ble sanket rett før storflommen 2 – 4. September. Under denne flommen sto 90 % av beitearealet under vann. På det meste var det 17 storfe av rasen Skotsk Høylands fe. Disse hadde totalt 1 046 beitedøgn på området, i tillegg kommer 22 sau på beite. **Omregnet til dyreenheter blir dette et beitetrykk tilsvarende 72 dyreenheter. Fylkesmannen i Buskerud regner at et beitetrykk på 1 dyreenhet pr 2 dekar som ønskelig i verdifulle jordbrukslandskap. Ut fra dette kunne vi hatt 87 dyreenheter på Hegstadmyra, eller 17 % større beitetrykk. Tatt i betraktning av at en del av området er skogbevokst (Sone 5 og 6 og deler av sone 11 utgjør til sammen vel 30 dekar) ligger årets beitetrykk innenfor anbefalingen fra Fylkesmannen.**

Beitetrykket var stort nok til at hoveddelen av stubbeskudd av bjørk og or ble beitet ned, likeledes takrør i vasskanten. Likevel var det minimalt med beiting på porsen, selv ikke på den porsen som var beitepusset. Slik sett skulle vi gjerne ha enda et hardere beitetrykk eller eventuelt bruke geit som beitedyr. Et hardere beitetrykk vil imidlertid kunne gi mindre tilvekst på dyra.

En blanding beite av høylandsfe og sau fungerte bra i 2015, og det er ikke meldt om uheldige episoder der besøkende har følt seg truet av beitedyr eller konflikter mellom storfe og småfe.

I 2016 bør en det **minst opprettholde årets beitetrykk**, og gjerne skifte fra sau til geit, i tillegg til høylandsfe. Beitetrykket må selvsagt vurderes forløpende i forhold til det aktuelle tilgang på beite det enkelte år.

Rydding av grov krattskog samt hauglegging av dette.

Ett av tiltakene i forvaltningsplanen var skjøtsel for å gjenåpne strandengene og sumpmarkene på tre utvalgte kulturlandskap på Hegstad beitemark i Fiskumvannet Naturreservat. Det ble i mars 2015, mens myra var frosset, engasjert en ryddegjeng til motormanuell felling av busker samt trær som var for grove til å bli tatt med krattrydder / beitepusser. Dette arbeidet ble utført i sone 7, som er om lag 6 dekar stort. Arbeidet med hauglegging ble utført med landbrukstraktor med kran og skogshenger. Til sammen 6 lass med bjørkeved ble kjørt opp til grunneierne. Samtidig ble det kjørt ut søppel og avfall fra jernbanen.

Maskinell krattknusing og beitepussing.

I tida 2 til 16 mars utført beitepussing i sone 8 og 10. Siden det var tele i bakken var det ideelle forhold for dette. Det var mulig å beite pusse helt ut imot gangbanene i sone 10 og også fjerne strandrør helt ut mot åpent vann. Det vil si at vi fikk gjenskapt «den blå borden». Det ble benyttet en Valmet 702 med 4-hjuls trekk og tvilling, med krattknuser.

Gjerding.

Til sammen er det gjerdet 995 meter. I mars ble det påmontert elektrisk overtråd på gjerdet. Arbeidet er ledet av Edvard Lundteigen som også har utført det meste av arbeidet i samarbeid med Jan Helge Lunde.

Figur 2. Beiting og beitepussing i sone 4 har allerede gjenskapt det gamle kulturlandskapet. Solide hjørnestolper med skråstøtter, lange rettstrekk og god stramming gjør at gjerdet står godt mot snø og andre ytre påkjenninger. Elektrisk topptråd ble montert i 2015.

Erfaringer fra arbeidet: Dette er det største skjøteselstiltaket som er utført i verneområdene i Buskerud. Tiltakene er utført i nært samarbeid mellom flere aktører, med Statens Naturoppsyn som

prosjektansvarlig. Organiseringen av prosjektet har fungert greit. Edvard Lunteigern er engsjert til å stå for det meste av arbeidet. I og med at han bor i nærområdet, er praktisk, hendig og har relevant maskinelt utstyr tilgjengelig, er det utført mye verdifullt skjøtselarbeid i resarvatet. Arbeidet er utført når været har vært lagelig.

Mange i lokalsamfunnet har engasjert seg i tiltakene, og kommet med positive tilbakemeldinger. Det blir satt pris på at at landskapet blir åpnet og skjøttet.

Virkninger av tiltakene på fuglelivet: Steinar Stueflotten har utarbeidet en omfattende og verdifull status over fugleobservasjoner på Hegstad Beitemark før og etter restaureringen. Det er registrert til sammen 99 arter i 2015, en økning fra 69 arter i 2011. I sum ser det ut til at arter knyttet til kulturlandskapet har blitt noe vanligere etter restaureringen. Dette er positivt da denne artsgruppen ellers er i tilbakegang i Norge. Likeledes har antall vadere økt i 2015, mens arter knyttet til buskvegetasjon, kratt og skogkanter har som forventet blitt noe sjeldnere. Disse observasjonene kan tyde på at tiltakene har hatt en ønsket og positiv effekt på flere sårbare fuglearter. Det er svært viktig at dette arbeidet blir fulgt videre opp av godt kvalifisert personell i 2016.

Arbeid som bør utføres 2016:

- Fortsette beiting i minst samme niva som i år, og gjerne øke beietrykket med 20 % opp til normalt beietrykk for kulturlandskap. Skotsk høylandsfe er godt egnet. Det vil også være ønskelig med en del småfe, og gjerne noe geiter. Engasjere og lage avtaler med aktuelle dyreholdere for beiting av området. RS kr 20 000.
- Utføre beitepussing og krattrydding i anbefalte områder, jfr forvaltningsplanen. Gjelder tiltak i sone 2, 3, 4, 6, 7 8 og 10. I tillegg bør også takrørbeltet slås eller brennes ut for sone 2 og ut fra fugletårnet, jfr notat og inspill fra Klunderud. I sone 7 må det ryddes stubbeskudd motormanuell. Videre beitepussing av totalt 60 dekar, Kostnad kr 50 000
- Rydding av busker og trær i en 30 meters sone på begge sider av Dørja fra Fugletårnet og utøver mot Fiskumvannet, jfr innspill fra Per Ø Klunderud 1v 1.12.15. Det vises særlig til at vadefugler i kulturlandaskapet er i en krisesituasjon og at dett tiltaket vil favorisere denne artsgruppa. Det vises også til gammelt oversiktbilde fra 50- tallet som viser at dett området var snaut da. Kostnad rydding og brenning kr 20 000.
- Vedlikehold og tilsyn av gjerder, grinder og beitedyr, søppelplukkin. RS kr 10 000
- Vurdering av utført tiltak sin virkning på fuglelivet. Kostnad kr 20 000
- Rydde og tynne i sone 6. Fjerne gran og tynne blant bjørka for at det skal bli beite. La furua stå. Vekkjøring av nyttbart virke Kostnad kr 25 000
- Kantslått ved parkeringsplass, gjerde og gangbaner. RS kr 8 000.
- Legge gangbaner på bløte partier, der det er tendels til opptråkking slik at det dannes nye spor. Inntil 150 lm. Kostnad 30 000
- Sittegruppe, denne plasseres på forhøyning i sone 6 Kostnad 10 000
- Sum foreslåtte tiltak 2016:** **kr 193 000**

Vedlegg 1: Utgifter til restaurering og tilrettelegging av Hegstad Beitemark i Fiskumvannet naturreservat 2013 – 2015.

Utgifter 2013:

Tor Olav Røisgaard, materialer til gangbaner	46000
Uvdal Trelast, Gjerde materiell.	56600
Vidar Imingen, Tavlestativ til Fiskumvannet NR	6800
Andreas Tandberg. Leie av areal for en 10 –års periode.	37200
Sum utgifter 2013	146600

Utgifter 2014:

Kostnader Jan Lunde:

Gjenlegging og tilsåing, restaurering av kanaler, opprydding, fjerne røtter, utjevning, massekjøring graving / fjerne gml gjerde/ kavling / krattrydding gjerding langs jernbanen, grindstolper, planering. Videre krattrydding, kjøring av i virke i hauger.

Sum Jan Lunde 79180

Krattrydding, ryddegjeng administrert av Petter Hægstad

Sum Petter Hægstad 27520

Krattrydding, sammenkjøring av paller med mer, Anton Lundteigen

Sum Anton Lundteigen. 3540

Edvard Lundteigen:

Krattknusing, traktor m tvilling Gjerding – pæling, gjerding. pælemaskin, Metallgrind, grus, div logistikk, opprydding, snøbrøyting

Sum Edvard Lundteigen 35718

Folgefonna Landbrukstenester.

Arbeidsgiver for engasjert arbeidstakere

Sum Folgefonna 43332

Uvdal Trelast . Gjerdemateriell

Sum Uvdal Trelast 2014 33633

Tor Olav Røysgård. Materialer og arbeid til gangbaner og hoved grunder

Sum Tor Olav Røysgård. 2014 37500

Sum utgifter 2014**260423**

Utgifter 2015:

Tjenestekjøp Jan Helge Lunde. Avtalefestet beløp kr 40 000

Rydding og haug legging av busker og kratt, fjerning av søppel,

Oppsetting av elektrisk overtråd. Totalt brukt kr 40 640

Tjenestekjøp Edvard Lundteigen Avtalefestet beløp kr 55 000.		
Beitepussing, kantrydding, krattknusing, oppsetting av elektrisk overtråd, Vedlikehold av gjerde.	Totalt brukt kr	53 000
Tjenestekjøpsavtale Folgefonna Landbrukstenester. Avtalefestet beløp kr 39 000.		
Arbeidsgiver for arbeidstakere som utfører timebasert arbeid, bl a brenning av kvisthauger.	Totalt brukt	26 640
Innkjøp av fangrinder for storfe og småfe i forbindelse med slipp og sank		13 000
Sum utgift 2015		133 280
Sum utgifter 2013, 2014 og 2015		540 303

Vedlegg 2: Status fugleobservasjoner fra Hegstad beitemark, Fiskumvannet naturreservat, Øvre Eiker 2015. Datert 04.12.15.